

Konference v Nižním Novgorodu a Den slovanského písemnictví a kultury 2001

1. Město. Nižnij Novgorod (pro cizince Nizhny Novgorod), město, ležící na březích soutoku Oky a Volhy. Město, založené r. 1212 a vzpomínající na knížete Minina, na počest Maxima Gorkého přejmenované a později světu uzavřené. Město vědy a techniky, kde již v minulosti různá odvětví vědy pěstovala svou světovou úroveň: jednou ze současných iniciativ je Mezinárodní centrum – fond perspektivních výzkumů (zal. 1995 s finanční podporou Administrativy Nižegorodské oblasti, Ministerstva vědy a technologií RF a Institutu Otevřená společnost – Sorosův fond). Bývalá Gorkovská automobilka s tzv. gaziky tu dnes produkuje modely džípu GAZ-3106 (ve spolupráci s americkou firmou Venture). Elita nižegorodského byznysu, akciová společnost Norsis, má na svém kontě více než 40 technologických objektů a je jedním z nejdůležitějších evropských komplexů, zpracovávajících naftu. Město s půldruhým milionem obyvatel kypí současným byznysem i historií kultury. Secese se uplatnila v mnoha hodnotných památkách architektury: unikátní komplex Státní banky (projekt architekta V. A. Pokrovského (1871–1931) s freskovými malbami podle skiz malíře I. Ja. Bilibina (1876–1942), Kreml s vynikající galerií, z prostředků světového basisty F. Šaljapina postavené Divadlo opery a baletu A. S. Puškina (básníka tu uctívají ve spojení s Boldinem, ležícím v oblasti¹). Město bude pořádát každoroční mezinárodní filmové festivaly a hostit delegáty v čele s N. Michalkovem (natáčel tu film *Utomlennyje solncem* a části filmu *Sibirskij cyrjulnik*).

2. Vsemirnaja vystavka 1896. Na přelomu 19. – 20. století ve městě projektoval inženýr P. Malinovskij pavilony pro Všesvazovou světovou výstavu (1896). R. 1996 *Forum Buduščee Rossiji* bylo věnováno 100. výročí Všeruské průmyslové a umělecké výstavy (představilo se na něm na pět tisíc podniků ze 61 regionů Ruska). O svém pobytu na Rusi a svém setkání s Fr. Kmochem na výstavě r. 1896 se zmiňuje Vilém Mrštík ve fejetonu *Vlast*.² Podle brněnského muzikologa J. Racka do N. Novgorodu byl V. Mrštík vyslán redakcí časopisu *Politik* na podnět redaktora Jaroslava Kampra, který se však

¹ Čajkovského operu *Čarodějka* s libretem I. Špažinskogo podle jeho stejnojmenného dramatu v adaptaci S. Goroděckého uvedl Nižegorodskij gosudarstvennyj akademičeskij teatr opery i baleta im. A. S. Puškina v r. 2000: K Puškinovi tu mají blízko – Boldino leží v této oblasti.

² Viz *Zlatá nit*, Praha 1907, 80–84. Více viz: Racek, J.: *Bratři Mrštíkové a jejich citový vztah k Leoši Janáčkovu a Vítězslavu Novákovi*. I. sv. knihovny Most, red. dr. Rajmund Habřina, dr. Vladimír Stupka a dr. Jaroslav Zatloukal. Vyd. Moravské kolo spisovatelů v Brně k vánocům 1940. Racek píše: „*Ještě jeden styčný bod mohl být mezi bratry Mrštíky a Leošem Janáčkem. Jejich vzájemný poměr k Rusku. Než v této otázce se museli nutně s Janáčkem rozcházet. Po své cestě roku 1896 na všeruskou průmyslovou a uměleckou výstavu do Nižního Novgorodu se stal Vilém Mrštík zapřísáhlým nepřitelem všeho ruského, kdežto zase Janáček se z této výstavy vrátil do vlasti jako uvědomělý a nadšený rusofil. Vilém nenáviděl carský despotismus a nesvobodu, zvláště však ruskou kulturní zaostalost. Za svého pobytu v Nižním Novgorodě se setkal na výstavě s proslulou kolínskou kapelou Kmochovou.*“

nepostaral o hmotné zabezpečení Mrštíka na této cestě a spisovatel se pak s obtížemi vrátil zpět. Svě články o Rusku a světové výstavě v N. N. přestal Mrštík později v časopise *Politik* uveřejňovat pro ideové a honorářové neshody s redakcí (1897). Ještě po svém návratu z Ruska si dopisoval Mrštík s proslulým dirigentem F. Kmochem a s Čechy usedlými na Rusi. Tento korespondenční styk s přáteli v Rusku trval téměř až do r. 1898. V pozůstalosti V. Mrštíka se dochoval jeden dopis dirigenta Františka Kmocha.³

3. Konference 21. – 23. 5. 2001 a Den slovanského písemnictví a kultury. *Nižgorodská Státní universita N. I. Lobačevského, Filologická fakulta, katedra současného ruského jazyka a obecné jazykovědy* (prof. E. F. Kirov) a *Centrum slovanské kultury* uspořádaly mezinárodní vědeckou konferenci pod záštitou ministerstva Ruské federace ve spolupráci s Administrativou Nižgorodské oblasti (asi 4 miliony obyvatel), městem N. Novgorod, Nižgorodskou eparchií a Mezinárodní slovanskou akademií věd, vzdělání, umění a kultury *Den slovanského písemnictví a kultury* (24. května).⁴ Konference věnovaná odkazu B. N. Golovina (profesora teoretických a aplikovaných otázek lingvistiky, jehož dílo vydala generace jeho žáků, dnes předních filologů) pracovala v sekcích (teorie a historie lingvistiky, současná rusistika, historie rusistiky, stylistika slova a jazyk spisovatele). Během konference byla zajištěna řada akcí (návštěva vynikajícího uměleckého a etnografického muzea a Domku Kaširyna – muzea dětství M. Gorkého, slavnostní představení Borodinovy opery *Kníže Igor* aj. Soutěž žurnalistů pak byla věnována životu V. I. Dala v N. Novgorodě a v celém týdnu slovanského písemnictví a kultury byla pozornost věnována výstavě *Bratři Slované*, archivu carevičů a knížat Gruzínských, v nichž se odráží historie Nižgorodského kraje aj.

³ Dopis asi z r. 1896 nebo 1897, v něm mj.: *Na Vaše dopisy z Ruska se těším až přijedu, a vůbec dojmy, které jsem zažil budu také já hlásati. jinak se hudba má zde velice líbí a mají ji Rusové vůbec za nejlepší na výstavě, doufaje, že velect. přáteli, i v tomto směru poznámku takovou rače učiniti a vůbec co jest pravda psáti*". (viz 2, s. 62–63). Podle Racka se Mrštík na výstavě blíže seznámil s Fr. Kmochem „a vzájemně s ním sdílel nechuť ke všemu ruskému, což také veřejně přiznal ve svých fejetonech v *Politik*, v nichž zachytil své dojmy z této výstavky. V tomto svém názoru na Rusko se ovšem nemohl nikterak shodovat s Janáčkem, který byl zase tak nadšeným rusofilem, že po návratu z ruské cesty (asi někdy v letech 1897 nebo 1898) založil v Brně spolu s dr. Veselým a knihkupcem Józou Barvičem *Ruský kroužek*. Také Alois se choval k ruské otázce zcela zdrženlivě, ne-li nevšimavě. Odtud se dá vysvětliti, proč bratři Mrštíkové nesledovali činnost brněnského *Ruského kroužku*, v němž jako jeden z jeho hlavních tvůrců byl Janáček předsedou a duší spolku. A tak možno říci, že jejich vzájemný postoj k Rusku byl diametrálně odlišný, acť Vilém Mrštík i Janáček znali Rusko a ruský život z autopsie." (viz 2, 62–67).

⁴ Konference byla věleňena do světových oslav Dnů slovanského písemnictví a kultury (trvajících již více než 650 let: v Ruské federaci je 24. květen od r. 1986 státním svátkem podle usnesení prezidia Nejvyššího sovětu RSFSR ze 30.1. 1991). Oslavy se pravidelně konají v N. Novgorodě a oblasti poslední čtyři léta: jsou tu vystoupení vědců, umělců, představitelů duchovenstva, básníků a herců, veřejných činitelů, semináře, regionální a mezinárodní konference. Koncepce oslav byla pak podle programu zaměřena také na uchování etnického prostředí z obavy „agrese cizorodých kultur“.

4. Kontakty. Univerzitní město N. Novgorod má předpoklad vytvářet intelektuální most Západ – Východ. V r. 1994 Rada koledžů a univerzit ve Washingtonu v rámci projektu Russian Studies Programme vyslala do města poprvé na semestrální pobyt studenty ze států Colorado, Massachusetts aj. (podle ředitele projektu Mr. H. Waglera s tím, že město je pro ně dostupnější než obrovské konglomeráty Moskvy a S. Peterburgu.) Univerzita N. I. Lobačevského (založená 1916, dnes pátá z deseti prestižních univerzit Ruska) má 20 fakult (104 kateder a 6 vědeckovýzkumných ústavů), 20 tisíc studentů, okolo 700 aspirantů, desítky doktorandů, 17 oborových rad pro obhajoby disertací, z toho 10 doktorských (ve 23 oborech). Univerzita má 270 doktorů věd a profesorů, 805 kandidátů věd a docentů, 15 členů a členů korespondentů Ruské Akademie věd atd. Ve městě je Lingvistická univerzita aj.

Současné kontakty s N. Novgorodskou kulturou a jazykem ožívají i výměnné měsíční stáže studentů nižegorodské bohemistiky a ostravské rusistiky⁵ i společný výzkum pracovišť s výměnou nejnovějších publikací i možnostmi internetu. Podobně jako petrohradský sborník (*Ars Philologiae. Professoru A. B. Muratovu ko dnju šestidesjatiletija* vydaný universitou r. 1997) i nižegorodská konference jako pocta odkazu díla prof. N. I. Golovina přináší pokusy přispět k chápání filologie v původním smyslu názvu vědní disciplíny, která integruje bádání jazykovědná, kulturologická i literárněvědná.

Květuše Lepilová

Актуальные проблемы обучения русскому языку – V

Dne 16. května 2001 uspořádala katedra ruského jazyka a literatury Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně již popáté jednodenní seminář věnovaný aktuálními otázkám vyučování ruštině na našich školách. Semináře se zúčastnili zástupci českých a slovenských rusistických pracovišť. Jednání zahájila vedoucí katedry doc. PhDr. J. Krystýnková, CSc. Přivítala shromážděné v konferenční místnosti a seznámila je s organizací pracovního zasedání. Během celodenního jednání bylo proneseno 15 referátů, rozdělených do tří tematických oblastí.

Nejprve byly vyslechnuty příspěvky z oblasti **jazykovědné**. Jako první vystoupil A. Brandner (FF MU Brno). V referátě *Морфологические варианты в современном русском языке* zaměřil svou pozornost na některé posuny ve fungování sloves,

⁵ Spolupráci s univerzitami v N. Novgorodě vyvolala jak odborná praxe bakalářů (studentů FF Ostravské univerzity, obor RJ v hospodářské sféře a cestovním ruchu), požádaná od r. 1994 z iniciativy podnikatelských kruhů v N. Novgorodě (s pozdější nabídkou výuky bakalářů na Lingvistické univerzitě v N. Novgorodě im. Dobroľjubova v rámci rektorské smlouvy v letech 1998–2000). Administrativní komplikovanost výměny studentů rusistů a bohemistů zjednodušila r. 1998 výzva katedře rusistiky od doc. S. Rylova (vedoucího katedry historie ruského jazyka a srovnávací slavistiky FF University Lobačevského) během jeho stáže na Letní škole v Plzni.